

Normerande styrdokument

Beslutsfattare:
Kommunfullmäktige

Dokumentansvarig:
Kommunstyrelsen

Senast ändrat:
2025-09-08

Diarienummer:
KSN-2024-03204

Policy för samverkan med aktörer i civilsamhället

Policy

Riktlinje

Rutin

Vägledning

Innehåll

Inledning.....	3
Syfte	3
Omfattning	3
Principer för god samverkan mellan aktörer i civilsamhället och Uppsala kommun	4
Principen om kommunikation och delaktighet	4
Principen om samhällsutveckling	4
Principen om självständighet	4
Principen om mångfald och mänskliga rättigheter	5
Kriterier för samverkan med civilsamhället	5
Definitioner och begrepp	5
Lagbestämmelser och krav	6
Associationsrätt	7
Ansvar och spridning	7
Uppföljning	8
Relaterade dokument	8

Inledning

Uppsala kommun ser aktörer i civilsamhället som viktiga för ett välfungerande samhälle. Kommunen vill genom ett antal principer uppmuntra till engagemang, delaktighet och samverkan för att gemensamt stärka demokrati och goda levnadsförhållanden för kommunens invånare.

Uppsala kommuns samverkan med civilsamhället ska förstärka och komplettera den verksamhet som kommunen bedriver. Samverkan sker även för att prova nya verksamheter, utveckla nya metoder i redan etablerade verksamheter, eller stimulera till nyskapande lösningar. Kommunen ska även stötta och ta vara på de olika roller som civilsamhället har.

Aktörer i civilsamhället har många olika roller som stärker samhällsutvecklingen. Dessa roller innebär bland annat att vara:

- En röstbärare av olika gruppers behov, värderingar och intressen.
- En granskare av kommunens arbete.
- En mötesplats för människor där tillit skapas, kunskap sprids och möjlighet finns att diskutera och bilda opinion, en förutsättning för en fungerande demokrati.
- En servicegivare, där organisationer ger sina medlemmar eller invånare i allmänhet service utan att ta emot full ersättning, ofta genom ideellt arbete.
- En innovatör, genom att aktörer identifierar behov och tillhandahåller olika lösningar på samhällsutmaningar.

Det finns en stor variation i hur samverkan mellan Uppsala kommun och civilsamhället sker. Det kan handla till exempel om informations- eller kunskapsutbyte, idéburet offentligt partnerskap (IOP), finansiellt bidrag till en specifik verksamhet eller dialogpartner kring verksamhetsutveckling.

Uppsala kommuns samverkan med aktörer i civilsamhället sker inom de ramar som styr kommunens uppdrag. Dessa ramar sätts främst i kommunallagen, men även annan lagstiftning. Samverkan ska följa den inriktning som Uppsala kommun fastställt i Mål och budget, planer och program. Till det kommer Uppsala kommuns policyer och riktlinjer. Ramar för föreningsbidrag beskrivs i annat närliggande styrdokument, liksom ramar för idéburet offentligt partnerskap (IOP).

Syfte

Syftet med policyn är att ange ett för Uppsala kommunkoncern gemensamt förhållningssätt för samverkan mellan Uppsala kommunkoncern och aktörer i civilsamhället. På så sätt ökar möjligheterna till god samverkan.

Omfattning

Policyn gäller alla kommunens nämnder och bolagsstyrelser, och omfattar all samverkan som sker mellan Uppsala kommun och aktörer inom civilsamhället. Policy för samverkan med civilsamhället kompletteras med kommunövergripande riktlinjer, samt vid behov nämnd- eller bolagsspecifik styrning.

Vägledning, rutiner och anvisningar (instruktioner) kan komplettera ovan styrdokument.

Principer för god samverkan mellan aktörer i civilsamhället och Uppsala kommun

För att uppnå god samverkan har följande principer formulerats i samverkan med civilsamhället. Dessa principer ska vägleda hur kommunen ska förhålla sig till aktörer i civilsamhället. Samverkan sker alltid utifrån att kommunen och civilsamhället agerar utifrån sina egna specifika roller, uppdrag och identiteter.

Principen om kommunikation och delaktighet

Civilsamhällets möjligheter att bidra till kommunens utveckling bygger på kommunikation och delaktighet.

Det ska vara enkelt för civilsamhället att komma i kontakt med kommunens alla delar, och att få information. Alla nämnder och kommunala bolag ska följa de riktlinjer för dialog som finns i sin kommunikation rörande samverkan. Dialoger ska hållas regelbundet och civilsamhället ska ges möjlighet att påverka agendan för dessa.

Kommunen ska sträva efter att erbjuda tidig dialog med aktörer i de frågor där civilsamhället påverkas. Det kan till exempel röra sig om att kommunen planerar att påbörja verksamhet inom ett geografiskt område där aktörer ägnar sig åt liknande verksamhet, förändrade förutsättningar kring lokaler inom det kommunala beståndet, utformandet av styrdokument, eller att investeringar görs inom ett verksamhetsområde eller geografiskt område där aktörer har intressen.

Principen om samhällsutveckling

Civilsamhället är en viktig partner för att hantera gemensamma samhällsutmaningar. Förutsättningar och former för samverkan kring dessa identifieras genom dialog.

Kommunen och civilsamhället ska tillsammans främja ett hållbart samhälle, i staden, i tätorterna och på landsbygderna.

Dialoger ska vara öppna för samtliga civilsamhällesaktörer som känner sig berörda och vid behov ska även andra relevanta aktörer bjudas in, exempelvis universiteten, andra myndigheter eller näringslivet.

Principen om självständighet

Kommunen ska sträva efter att underlätta aktörernas självständighet. Aktörerna ska kunna vara både samarbetspart och kritiskt granskande utan att riskera att uteslutas från samverkan eller stöd.

För att säkerställa civilsamhällets självständighet ska kommunen sträva efter långsiktighet när det gäller beslut, finansiering och andra förutsättningar som påverkar aktörer i civilsamhället. Långsiktigheten måste dock balanseras mot utrymme för flexibilitet, nyskapande och utifrån kommunens ekonomiska möjligheter.

Civilsamhället formulerar självständigt kvalitetskriterierna för sin verksamhet. När aktörer åtar sig att utföra uppdrag, via upphandling, är det kommunen som avgör vilka krav på kvalitet som gäller.

Kommunen ska inte ta över verksamhet som drivs av aktörer inom civilsamhället eller starta konkurrerande verksamhet. Undantag kan göras om övertagandet görs i

samförstånd med berörd aktör eller om förändringar skett i lag eller kommunal styrning. En förändring av kommunal styrning kan ha sin grund i att verksamheten uppvisar allvarliga brister, till exempel brister i efterlevnad av kriterier för samverkan, och det är motiverat ur ett allmänintresse.

Principen om mångfald och mänskliga rättigheter

I samverkan med aktörer ska Uppsala kommun skapa en samhällsgemenskap med mångfald, ökad inkludering och integration som grund. Denna samverkan ska också främja mänskliga rättigheter, tillgänglighet och delaktighet samt motarbeta diskriminering och rasism.

Kriterier för samverkan med civilsamhället

När samverkan sker mellan civilsamhället och Uppsala kommun, ska följande kriterier vara uppfyllda:

- Uppsala kommun och aktören ska vara överens om ändamål och former för samverkan.
- Den samverkan som sker ska gagna invånarna i Uppsala kommun och bidra till kommunfullmäktiges och nämnders fastställda ambitioner.
- Aktören ska följa gällande lagstiftning.
- Aktören ska bedriva verksamhet utifrån demokratiska principer och arbetsformer, och får inte motarbeta det demokratiska styrelseskicket.
- Samverkan ska inte ske med en aktör om aktören, eller en företrädare för aktören som agerar inom ramen för aktörens verksamhet
 - utövar våld, tvång eller hot mot en person eller på annat sätt kränker en persons grundläggande fri- och rättigheter,
 - diskriminerar personer eller grupper av personer eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde,
 - försvarar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i de två föregående punkterna

Samverkan kan dock ske om det finns särskilda skäl. Vid denna bedömning ska det särskilt beaktas om

- aktören har tagit avstånd från agerandet,
- aktören har vidtagit adekvata åtgärder för att säkerställa att agerandet inte upprepas,
- det är fråga om ett enstaka agerande, och
- agerandet ligger långt tillbaka i tiden.

Definitioner och begrepp

Association: En sammanslutning som har medlemmar eller delägare.

Sammanslutningen kan vara organiserad i olika associationsformer och omfattas av det juridiska området associationsrätten.

Aktörer i civilsamhället: En aktör i civilsamhället kan vara en ideell förening, socialt företag, trossamfund, stiftelse, ekonomisk förening samt andra ideellt engagerade. Dessa aktörer har någon form av oegennyttigt eller allmännyttigt uppdrag eller syfte,

utan att vara statliga eller kommunala. Aktörer i civilsamhället är inte privatpersoner, informella nätverk eller tillfälliga sammanslutningar.

Civilsamhället: En arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen.

Dialog: avser en strukturerad möjlighet för två eller flera parter att i realtid utbyta information med varandra. Formen för informationsutbytet kan vara en fysisk, digital eller hybriddialog. Formen innebär en möjlighet för deltagarna att resonera, ställa frågor och bygga på andras inspel.

Ekonomisk förening: Enligt svensk rätt är ekonomiska föreningar civilrättsliga associationer. Medlem i ekonomisk förening har ekonomisk nytta av verksamheten. En ekonomisk förening ska vara öppen för alla som uppfyller villkoren i stadgarna för medlemskap. Föreningar ska bygga på demokrati och ansvarstagande.

Förening: En förening, vilket är detsamma som ideell förening, är enligt praxis en organiserad form av civilsamhället och en oregrerad associationsform. Föreningen ska vara demokratiskt uppbyggd. Detta innebär att årsmötet är det högst beslutande organet som väljer en styrelse som leder arbetet mellan föreningsstämmorna. En annan central princip är att föreningen ska vara öppen. Personer som delar föreningens intresse ska ha möjlighet att bli medlem, delta i och påverka föreningens verksamhet.

Kommunikation: innebär strukturerat informationsutbyte mellan två eller flera parter. Det kan innebära dialog men även remissförfarande, enkätundersökningar och andra former där kommunikationen inte utförs i realtid.

Sociala företag: Sociala företag är företag som har som mål att skapa samhällsnytta. Företagsverksamheten är ett verktyg för att skapa den avsedda samhällsnyttan. Eventuellt överskott återinvesteras i företaget eller liknande verksamhet. Sociala företag kan ha olika associationsformer såsom ekonomisk förening, aktiebolag med begränsad vinstutdelning, ideell förening eller stiftelse.

Stiftelse: En stiftelse har till skillnad från föreningar och bolag varken medlemmar eller ägare. Stiftelsen förvaltar en ekonomisk förmögenhet, som en eller flera fysiska eller juridiska personer (stiftare) har avsatt för ett särskilt ändamål, vilket ska vara över en längre tid. En stiftelse förhåller sig vanligen till associationsrätten, men är egentligen inte en associationsform.

Trossamfund: Ett trossamfund behöver ej vara registrerat för att kunna verka som trossamfund, och behöver inte verka som en juridisk person. De trossamfund som väljer att registreras följer de särskilda föreskrifter som finns enligt Lag om trossamfund. Trossamfund kan därmed vara både en juridisk person och i detta ha olika associationsformer, men också vara en icke juridisk person.

Lagbestämmelser och krav

Den samverkan som sker ska följa och ligga inom den kommunala kompetensen som anges i kommunallagen med särskilt fokus på kapitel 2, paragraf 1, 2, 3, 7 och 8.

- Kommunal kompetens. Kommuner får själva ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens

område eller deras medlemmar och som inte ska handhas enbart av staten, en annan kommun, en annan region eller någon annan.

- Kommuner får genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen, men får inte lämna ett individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare med undantag av kommunala befogenhetslagen eller om det finns synnerliga skäl för det.
- Den insats kommunen gör ska stå i rimligt förhållande till det intresse och den nytta som kommunens och dess medlemmar har av åtgärden.
- Kommuner ska behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat. Detta betyder att aktörer av samma typ ska ges samma förutsättningar/möjligheter till finansiering. Samt att föreningen som får stöd ska tillhandahålla samma service till eller är tillgänglig för samtliga kommunmedlemmar som kan omfattas/ha nytta av den understödda verksamheten.

Lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter ger kommunen visst utrymme att vidta åtgärder eller stödjande verksamhet som går utöver den allmänna kompetensen i kommunallagen. Detta kan handla om stöd till ungdomsorganisationer, stöd till boende, och uppförande och drift av turistanläggningar.

Associationsrätt

Uppsala kommun ska följa gällande associationsrätt. Vilka specifika krav som kan ställas på en aktör när en samverkan inleds med Uppsala kommun är beroende på vilken associationsform aktören har.

Ansvar och spridning

Kommunfullmäktige: Beslutar om Policy för samverkan med aktörer i civilsamhället.

Kommunstyrelsen: Samordnar och stödjer kommunkoncernens samverkan med civilsamhället i enlighet med lagd policy. Ansvarar för kommunikation och implementering samt uppföljning av policyn.

Nämnder och bolagsstyrelser: Svarar för att samverkan med civilsamhället följer de principer och kriterier som policyn fastställer. Vid behov tar nämnder och bolag fram vägledningar och rutiner för att mer konkret beskriva hur arbetet ska utföras inom respektive organisatorisk enhet.

Chefer och arbetsledare: Ansvarar för att vägledning och rutiner följer kommunövergripande styrdokument. Arbetar för att samordning sker där det är relevant med andra förvaltningar. Ansvarar för att styrdokumentets innehåll är känt och används bland medarbetarna.

Alla förtroendevalda och medarbetare: Har ett ansvar att följa fastställda styrdokument kopplade till samverkan med civilsamhället.

Uppföljning

Kommunstyrelsen ska årligen följa upp hur nämnder och bolagsstyrelser lever upp till de principer och kriterier som finns i policyn. Uppföljningen ska tas fram i samverkan med civilsamhället och kommunen ska tillgängliggöra resultatet för civilsamhället.

Relaterade dokument

- Riktlinje för föreningsbidrag och bidrag till det fria kulturlivet
- Riktlinje för idéburet partnerskap (IOP)
- Riktlinje för dialog med de som bor och verkar i Uppsala kommun